

ЛАНДАУ Лев Давидович (09(22). 01. 1908, Баку — 01. 04. 1968, Москва) — фізик-теоретик. Доктор фізико-математичних наук (1934, без захисту дис.), професор (1935), академік АН СРСР (1946, без отримання звання член-кореспондент). Герой Соц. Праці (1954). Нобелів., Ленін. (обидві — 1962) та Сталін. (1946, 1949, 1953) премії. Державні нагороди СРСР (ордени Труд. Червоного Прапора, Знак Пошани, 3 — Леніна). Навч. у Бакин. університеті (1922–24), закін. Ленінгр. університет (нині С.-Петербург, 1927). Відтоді — асп., н. с. Ленінгр. фіз.-тех. інституту. Значну роль у наук. біографії Л. відіграли наук. відрядження за кордон (1929–34) і зустрічі з провід. фізиками того часу. Найістотнішим для його формування як вченого стало відвідання Копенгагена та перебування в Інституті теор. фізики у Н. Бора (Л. завжди вважав цього видат. данського фізика своїм учителем). 1932–37 — зав. теор. відділу Укр. фіз.-тех. інституту (Харків); водночас очолював каф. теор. фізики Харків. мех.-машинобуд. інституту, а від 1935 — каф. заг. фізики Харків. університету; від 1937 — зав. теор. відділу Інституту фіз. проблем АН СРСР (Москва; 1941–43 — на евакуації в м. Казань, РФ); одночасно 1943–47 та від 1955 — проф. Моск. університету; 1947–50 — проф. Моск. фіз.-тех. інституту. З 28 на 29 квітня 1938 заарешт. у справі Моск. комітету Антифашист. робітн. партії, рівно через рік був звільнений (листи на його захист Й. Сталіну надіслали дир. Інституту фіз. проблем АН СРСР [П. Каніца](#) та Н. Бор). 1962 постраждав під час автомобіля. аварії, відтоді не займався наук. діяльністю. Розробив теорію діамagnetизму вільних електронів — діамagnetизм Л. (1930); разом з [Є. Ліфшицем](#) створив теорію домен. структури ферромагнетиків і отримав рівняння руху магніт. моменту — рівняння Л.–Ліфшиця (1935); увів

поняття антиферромагнетизму як особливої фази магнетика; вивів кінет. рівняння для плазми у випадку кулонів. взаємодії та встановив вигляд інтеграла зіткнень для заряджених часток (обидва — 1936); створив теорію фазових переходів другого роду (1935–37); уперше отримав співвідношення між густиною рівнів у ядрі й енергією збудження (1937), що дозволяє вважати його (поряд з амер. фізиками Г.-А. Бете і В.-Ф. Вайскопфом) одним з творців статист. теорії ядра; розробив теорію надплинності гелію II, започаткувавши створення фізики квант. рідин (1940–41); спільно з В. Гінзбургом побудував феноменол. теорію надпровідності (1950); розвинув теорію фермі-рідини (1956); одночасно з британ. фізиком А. Саламом, амер. фізиками Т. Лі та Ч. Янгом і незалежно від них запропонував закон збереження комбінов. парності та висунув теорію двокомпонент. нейтрино (1957). Важливе місце в його твор. спадщині посідає «Курс теоретической физики» (в 10 т., Москва, 1940–79; увійшов в історію як «Ландау и Лифшиц»; разом з Є. Ліфшицем брав участь у написанні 1–3-го та 5–8-го томів). Серед учнів — [О. Ахієзер](#), [О. Компанієць](#), [В. Левич](#), [Євген](#) та [Ілля](#) Ліфшиці, [І. Померанчук](#), [І. Халатніков](#), О. Андреев, О. Абрикосов, С. Герштейн, В. Гінзбург, Л. Горьков, Ю. Каган, А. Мігдал, Л. Пітаєвський, Я. Смородинський. Від 1993 РАН за вагомі праці у галузі теор. фізики присуджує Золоту медаль ім. Л. Його ім'я носить Інститут теор. фізики РАН. 2008 НБУ та Банк РФ випустили в обіг пам'ятні монети до 100-річчя від дня народж. Л.

Основні праці

Диамagnetизм металлов // Zs. Phys. 1930. Vol. 64, № 629; К теории дисперсии магнитной проницаемости ферромагнитных тел // Phys. Zs. Sow. 1935. Vol. 8, № 153 (співавт.); К теории фазовых переходов // ЖЭТФ. 1937. Вып. 1, 5; Кинетическое уравнение в случае кулоновского взаимодействия // Там само. Вып. 7; К статистической теории ядер // Там само; Phys. Zs. Sow. 1937. Vol. 11, № 556; Теория сверхтекучести гелия-II // ЖЭТФ. 1941. Вып. 6; К теории промежуточного состояния сверхпроводников // Там само. 1943. Вып. 11–12; On the quantum theory of fields // Nuovo Cimento. 1956. Vol. 3, № 1 (співавт.); О законах сохранения при слабых взаимодействиях. Об одной возможности для поляризационных свойств нейтрино // ЖЭТФ. 1957. Вып. 3; Собрание трудов. Т. 1–2. Москва, 2008.

Рекомендована література

1. Абрикосов А. А. Академик Л. Д. Ландау: краткая

- биография и обзор научных трудов. Москва, 1965;
2. Бессараб М. Я. Ландау: Страницы жизни. 2-е изд. Москва, 1978;
 3. Воспоминания о Л. Д. Ландау. Москва, 1988;
 4. Шубников Л. В. Избранные труды. Воспоминания. К., 1990;
 5. Бессараб М. Я. Формула счастья Ландау. Москва, 1999;
 6. Ландау-Дробанцева К. Академик Ландау: Как мы жили. Москва, 2000;
 7. Бессараб М. Я. Так говорил Ландау. Москва, 2004;
 8. Халатников И. М. Дау, Кентавр и другие. Москва, 2007.
- Ю. М. Ранюк*

Бібліографічний опис:

Ландау Лев Давидович / Ю. М. Ранюк // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-53140>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).